

Faculty of Arts, Commerce, Sciences and Business Management
B.A/B.Com/B.Sc/BBA I-Year, CBCS-I Semester Examinations 2018-19
PAPER: SECOND LANGUAGE HINDI

Time: 3 Hours

Max Marks: 80

Section-A

- I. किन्ही पाँच प्रश्नों के संक्षेप में उत्तर दीजिए। (5x4=20 Marks)
1. 'चरित्र' से आप क्या समझते हैं ?
  2. 'अर्थशास्त्र' को मायावी शास्त्र क्यों कहा गया है ?
  3. 'भारतीय संस्कृति' की क्या विशेषताएँ हैं ?
  4. 'राष्ट्र का स्वरूप' किसे कहते हैं ?
  5. 'भाभी' के जीवन में कौन-कौन सी समस्याएँ आयी हैं ?
  6. 'सच का सौदा' में प. सर्वदयाल को कौन-कौन सी समस्याओं का सामना करना पडा ?
  7. 'वचन' किसे कहते हैं? उदाहरण सहित लिखिए।
  8. हिन्दी में कितने लिंग हैं ?

Section-B

- II. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दो (5x12=60 Marks)
9. किन्ही दो की संदर्भ सहित व्याख्या कीजिए।
    - (1) "दुःख के वर्ग में जो स्थान भय का है, वही स्थान आनंद वर्ग में उत्साह का है।"
    - (2) उदारता का अभिप्राय केवल निस्संकोच भाव से किसी को धन दे डालना ही नहीं वरन् दूसरों के प्रति उदार भाव रखना भी है।
    - (3) ऐसी दशा में उसने आठ वर्ष की बालिका को ही अपनी संगीहीन हृदय की सारी ममता सौंप दी।
    - (4) भारतीय संस्कृति की रचना में उन सभी जातियों ने हिस्सा लिया है जो यहाँ आकर हिन्दू वृत्त में सम्मिलित हो गईं।
  - 10.(a) 'उत्साह' की परिभाषा देते हुए, उत्साह के कितने प्रकार हैं ? लिखिए।
 (OR)
 (b) 'चरित्र संगठन' में किन-किन सिद्धांतों की आवश्यकता होती है ?
  - 11.(a) 'प्रायश्चित' कहानी का सारांश लिखिए।
 (OR)
 (b) 'चिफ की दावत' कहानी के उद्देश्य पर प्रकाश डालिए।
  12. निम्नलिखित में से किन्ही दो पात्रों का चरित्र चित्रण कीजिए।
 (1) प. घासीराम   (2) प. सर्वदयाल   (3) प. परमसुख   (4) चौधरी पीरबख्श

13. (a) निम्नलिखित किन्ही तीन वाक्यों को निर्देशानुसार बदलकर लिखिए ।

- (1) लडकी ने खाना खाया । (लिंग बदलिए)
- (2) चोर पकडा गया । (वचन बदलिए)
- (3) मैं किताब पढुंगा । (वर्तमान काल में लिखिए)
- (4) सूरज ने भजन गाया । (वाच्य बदलिए)
- (5) राम रहीम को मारा । (ने का प्रयोग कीजिए)
- (6) कलम जेब पर है । (शुद्ध करके लिखिए)

(b) निम्नलिखित में से किन्ही तीन वाक्यों को शुद्ध करके लिखिए ।

- (1) अभिनव उससे कहा ।
- (2) सरला ने रोटी खाया ।
- (3) यमुना बडा नदी है ।
- (4) सीता पुस्तक पढी ।
- (5) माला कौन बनाया ।
- (6) उसने साडी पहना ।

(c) निम्नलिखित में से किन्ही तीन शब्दों का वाक्य में प्रयोग कीजिए ।

- (1) मन (2) प्रकाश (3) नदी (4) विद्यालय (5) दया (6) प्राचीन

(d) निम्नलिखित में से किन्ही तीन शब्दों का हिन्दी अथवा अंग्रेजी में अनुवाद कीजिए ।

- (1) शिक्षक (2) मुख्यमंत्री (3) आदेश (4) Absence (5) Office (6) Accountant

*****

Faculty of Arts, Commerce, Sciences and Business Management
B.A/B.Com/B.Sc/BBA/BA(L) I-Year, CBCS-I Semester Examinations 2018-19
PAPER: SECOND LANGUAGE SANSKRIT

Time: 3 Hours

Max Marks: 80

Section - A

I पञ्च प्रश्नाः समाधेयाः

(5x4=20 Marks)

1. "रामः सत्परुषो लोके सत्यधर्मपरायणः ।
धर्मज्ञः सत्यसनधश्च शीलवाननसूयकः ॥" - श्लोकममुं भाषान्तरीकुरुत ।
2. "आत्मानमपरिचयायन्तोऽपि प्रवेष्टव्याः।" वाक्यमिदं ससन्दर्भं व्याख्यात ।
3. श्रीभाष्यं विजयसारथि महाकवेः कवितावैशिष्ट्यं चोद्दिश्यनिबन्धं लिखत ।
4. "देवैः,गवि, वधूः, वारिणा" इत्येतेषां लिङ्गवीभक्तिवचनानि प्रत्यभिजानीत ।
5. "महेशः,कपीशः,परमौदार्यम्, वाङ्मयम् " इत्येतेषु सन्धिं विघटयत ।
6. "जीर्णस्यास्य शरीरस्य विश्रान्तिमभिरोचये।" वाक्यमिदं ससन्दर्भं व्याख्यात ।
7. "समुत्पन्नेषु कार्येषु बुद्धिर्यस्य न हीयते ।
स एव दुर्गं तरति जलस्थो वानरो यथा ॥" - श्लोकममुं भाषान्तरीकुरुत ।
8. "अमन्त्रम्-----तत्र दरर्लभः" श्लोकममुं पुरयत ।

Section - B

II सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः

(5x12=60 Marks)

9. द्वयोः श्लोकयोः प्रतिपदार्थं तात्पर्यं च लिखत ।
  - अ) अस्त्युत्तरस्यां दिशि देवतात्मा हिमालयो नाम नगाधिराजः।
पूर्वापरौ तोयनिधी विगाह्य स्थितः पृथिव्या इव मानदण्डः ॥
  - आ) अन्तरत्नप्रभयस्य यस्य हिमं न सौभग्यविलोपि जातम् ।
एको हि दोषो गुणसन्निपाते निमज्जतीन्दोः किरणेष्विवाङ्कः॥
  - इ) लाङ्गूलविक्षेपविसर्पिशोभैतितस्तश्चन्द्रमरीचिगौरैः ।
यसार्थयुक्तं गरिराजशब्दं कुर्त्ति बालव्यजनैश्चमर्यः॥
  - ई) दिकराद्रक्षति यो गुहासु लीनं दिवाभीतमिवान्धकारम् ।
क्षद्रेऽपि नूनं शरणं प्रपन्ने ममत्वमुच्चैश्शिरसां सतीव ॥
- 10.अ) वानरमकरयोः कथां पञ्चतन्त्रमनुसृत्य वर्णयत।
(अथवा)
आ) धर्मबद्धो दौवारिक इति पाठ्यांशस्य सारं लिखत ।

11. अ) अबन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारतप्रभाम् इति पाठ्यांशस्य सारांशं विवृणुत ।
(अथवा)
आ) एष धर्मः सनातनः इति पाठ्यांश्याध्ययनेन मावाताविकासः कथं भवति
निरूपयत।
12. द्वौ शब्दौ सर्वासु विभक्तिषु लिखत ।
(1) देव
(2)गो
(3)मति
(4)वारि
13. अ) नामनिर्देशपूर्वकं त्रिषु सन्धिं विघटयत ।
1. रामानुजः
2. गायकः
3. महोत्सवः
5.गुर्वाज्ञा
6. कविश्च
आ) नामनिर्देशपूर्वकं त्रिणि सन्धत्त ।
1. गङ्गा+ओघः
2. सूर्य+उदयः
3. तद्+जलम्
4. दिक् +नागः
5.हरिः +चरति
6. मुकुन्द +इति

*****

Faculty of Arts, Commerce, Sciences and Business Management
B.A/B.Com/B.Sc/BBA I-Year, CBCS-I Semester Examinations 2018-19

URDU (Prose & Poetry)

PAPER: I (Second Language Urdu)

Time: 3 Hours

Max Marks: 80

Section - A

4x5=20

- 1- صرف باقی سوالات کے جوابات مطلوب ہیں۔
- 1 - نزل کی تعریف بیان کیجئے۔ چند نزل کو شعراء کے نام لکھیے؟
- 2 - نظم کی تعریف بیان کیجئے؟
- 3 - ارادے کے کچے ہیں اس کے اثرات زندگی کو بیان کیجئے؟
- 4 - میر تقی میر کے حالات زندگی پر نوٹ لکھیے؟
- 5 - ظفر علی خان کے بارے میں آپ کیا جانتے ہیں؟
- 6 - سرتاج کی تعریف بیان کیجئے؟
- 7 - اکبر الہ آبادی کی شاعری کے بارے میں آپ کیا جانتے ہیں لکھیے؟
- 8 - دلی دکن کے حالات زندگی پر نوٹ لکھیے؟

12x5=60

B - لکھیں

- 11 - تمام سوالات کے جوابات مطلوب ہیں۔
- 1 (a) - اکبر الہ آبادی کی نظم 'سستی' کا خلاصہ لکھ کر لکھیے؟
- (b) - عمرانی تقی شاہ کی شاعری کی خصوصیات پر روشنی ڈالئے
- 2 - (a) - نظم 'توسیح' کا خلاصہ لکھیے؟
- (b) - سرتاج اورنگ آبادی کے حالات زندگی پر روشنی ڈالئے؟
- 3 - (a) - ارادے 'سلاش' کا خلاصہ لکھیے؟
- (b) - ظفر علی خان دہا کے کوئی دو حکایات کا جائزہ لکھیے؟
- 4 - (a) - دلی دکن کی شاعری کی خصوصیات کو بیان کیجئے؟
- (b) - نظم 'سستی' میں شاعر کے کن خیالات کا اظہار کیا ہے؟

- 5 - کسی چار اشعار کی تشریح کیجئے۔
- 1 - وہی مرد ہے دنیا مائے آسماں کا
کرتے کام سارے اس سے کام لینی
- 2 - غنیمت کے ہاتھ عالم میں دگر نہیں
عین میں ہے ایسے آسمان پر نہیں
- 3 - جو تیرے علم کی آفتاب کا
ابری بیٹھیں گا سوزا اند کا
- 4 - کوئی کفن جہاں میں چرا اندوہ نہیں
اس علم کو میں آہل خوشی کفن نہیں
- 5 - دوجو جگہ کوں بہو جن لاکھش کروم
کہ تھکے گا اس کو، تھے قریبی
- 6 - نہ پوچھو دور کی ہے دروں بات
کہے کیا ہے خبر جس کو نہیں
- 7 - ہر توں لگ کر دم در میرا
میں تیرے واسطے کیا کیا نہ کیا
- 8 - جھکو بکرم قرار میں ہرگز
توہ انجرا اختیار میں ہرگز

*****